Liikenne- ja viestintävirasto
Transport- och kommunikationsverket

LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta

LiV@eduskunta.fi

Päiväys/Datum
25.11.2024
Dnro/Dnr
TRAFICOM/656598/03.03.01/2024
Viite/Referens
VNS 7/2024 vp

Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin asiantuntijalausunto valtioneuvoston selonteosta YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta (VNS 7/2024 vp)

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom (jatkossa Traficom) kiittää eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokuntaa mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta VNS 7/2024 vp, joka koskee YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanoa. Selonteko tarjoaa kattavan kuvan Suomen nykytilanteesta ohjelman toteuttamisessa, hallituksen keskeisistä toimista kunkin kestävän kehityksen tavoitteen osalta sekä toimeenpanon organisoinnista ja sen seurannan ja arvioinnin mekanismeista.

Traficom tukee aktiivisesti hallituksen ja Suomen kansainvälisiä sitoumuksia kestävämmän ja kilpailukykyisemmän yhteiskunnan luomiseksi. Tämä työ näkyy viraston päivittäisessä toiminnassa, joka toteutetaan tiiviissä yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa kansainvälisillä ja kansallisilla foorumeilla. Virasto, vastaten Valtiokonttorin suositukseen valtionhallinnon organisaatioille, on julkaissut vastuullisuusraportteja vuodesta 2021 lähtien. Traficom on valinnut raportoitavakseen kolme tavoitetta (3, 11 ja 13), joita se toteuttaa ydintehtäviensä kautta.

Traficomin näkökulmasta selonteon keskeisiä tavoitteita ovat seuraavat, jotka heijastavat viraston olennaisimpia toiminta-alueita. Tämä luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä.

Tavoite 3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.

Traficomilla on keskeinen rooli liikenneturvallisuuden edistämisessä kaikissa liikennemuodoissa sekä liikenne- että kyberturvallisuuden parantamisessa. Virasto on osallistunut kansallisen liikenneturvallisuusstrategian valmisteluun ja toteuttaa sen mukaisia konkreettisia toimenpiteitä. Selonteossa esiin nostettu Suomi liikkeelle -ohjelma, joka korostaa kävelyn ja pyöräilyn edistämistä, on myös Traficomin keskeinen vaikuttamisalue. Tämä työ linkittyy myös tavoitteeseen 11, joka käsittelee kestäviä kaupunkeja ja yhteisöjä. Kansainvälisesti Traficom toimii aktiivisesti turvallisuustyön edistämiseksi monilla liikennemuotojen foorumeilla.

Tavoite 5. Saavuttaa sukupuolten tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

Tavoite 5 on näkyvästi esillä Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) toiminnassa, jossa sukupuolten tasa-arvo ja naisten aseman vahvistaminen merenkulun alalla ovat keskeisiä teemoja. Myös Suomen omassa toiminnassa, kuten äskettäin nostetussa IMOn puheenvuorossa, painotetaan naisten roolia ja aseman parantamista merenkulussa. Wista

International (naisten kansainvälisen merenkulun ja kaupan järjestön) toteuttaa vuoden 2024 aikana kyselyn sukupuolten tasa-arvosta merenkulun alalla. Vaikka tavoitteen 5 alateemat eivät kaikilta osin suoraan kuulu Traficomin toimialaan, aihepiiriin linkittyy esimerkiksi laivoilla tapahtuvan seksuaalisenhäirinnän ehkäiseminen. Sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyvä merkittävä tunnustus, IMO Gender Equality Award, myönnettiin tänä vuonna eurooppalaisten varustamoiden (ECSA) puheenjohtajalle Karin Orselille.

Tavoite 7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.

Merituulivoimarakentamisella on vaikutuksia Suomen merenkululle, ja nämä vaikutukset merenkulun turvallisuuteen, liikennejärjestelmän toimivuuteen ja ympäristöriskeihin liittyvät olennaisesti tavoitteeseen 7, joka korostaa kestävien ja luotettavien energiaratkaisujen toteuttamista ottaen huomioon niiden vaikutukset laajempiin yhteiskunnallisiin ja ympäristöllisiin järjestelmiin.

Merenkulun näkökulmasta merituulivoimapuistot voivat vaikuttaa muun muassa merenkulun turvallisuuteen, liikennejärjestelmän toimivuuteen sekä merenkulun tutka- ja radiojärjestelmiin. Sujuva ja turvallinen meriliikenne niin väylillä kuin väylien ulkopuolisilla merialueilla ympäri vuoden on erityisen tärkeää Suomelle, sillä valtaosa (yli 95 %) Suomen ulkomaankaupan tavaravirroista kulkee meriteitse, ja geopoliittisen tilanteen muutosten vuoksi osuus kasvaa edelleen.

Laaja-alainen merituulivoimarakentaminen merenkulun liikennöintialueiden läheisyydessä voi kasvattaa ympäristöriskejä nykyiseen nähden, kun pääosin rakentamaton merialue muuttuu osin rakennetuksi ympäristöksi. Merituulivoima-alueet voivat keskittää meriliikennettä nykyistä kapeimmille liikennöintialueille, jolloin alusten väliset yhteentörmäysriskit kasvavat nykyiseen nähden. Myös alusten törmäysriskit merituulivoimapuiston rakenteisiin kasvavat, jos merituulivoimapuistoja rakennetaan merenkulun käyttämien alueiden läheisyyteen, mikä niin ikään kasvattaa ympäristöriskejä nykyiseen nähden.

Laaja-alaisella merituulivoimarakentamisella voi olla myös merkittäviä vaikutuksia merenkulun käyttämiin reitteihin ja talvimerenkulun reitityksiin, jotka toteutuvat kulloisenkin jäätilanteen mukaan sekä kauppalaivojen jäänmurtoavustustarpeeseen (aluksia ei voi talviaikana välttämättä päästää kulkemaan merituulivoimapuistojen välisiin ”liikennöintikäytäviin” itsenäisesti). Pidempien reittien käyttäminen lisää alusten polttoaineenkulutusta ja päästöjä. Vaikutukset korostuvat talvimerenkulussa.

Merituulivoimarakentamisen vaikutuksia merenkululle on mahdollista vähentää huomioimalla merenkulun tärkeät ulkomeren liikennöintireitit ja väylien lähestymisalueet merituulivoima-alueiden aluerajauksissa sekä jättämällä riittävän suuret suojaetäisyydet merenkulun liikennöintialueiden ja väyläalueiden sekä merituulivoima-alueiden välille.

Tavoite 9. Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita.

Hallituksen tavoitteena on tehdä Suomesta maailman johtavia maita puhtaassa teknologiassa ja digitalisaatiossa. Traficom on keskeisessä roolissa datatalouteen, digitalisaatioon ja puhtaan teknologian edistämiseen liittyvässä työssä. Tämä työ linkittyy myös tavoitteeseen 17, joka käsittelee kumppanuuksien vahvistamista kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tavoite 11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.

Traficom pyrkii edistämään joukkoliikenteen käyttöä, kävelyä ja pyöräilyä. Traficom on myöntänyt vuosina 2018-2024 valtionavustuksia kunnille kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteiden kehittämiseen katuverkolla tai kunnan maalla sijaitsevissa kohteisiin. Vuodesta 2018 alkaen avustuksia on myönnetty lähes 91 miljoonaa euroa, yhteensä 279 hankkeelle 94 kunnassa. Määrärahataso on vaihdellut vuosittain 3-31 M€ välillä. Vuonna 2025 määräraha on 1,8 M€.

Traficom on osallistunut asiantuntijana valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman 2025-2036 laatimiseen sekä valmistellut yhdessä hallinnonalan kanssa suunnitelman vaikutuksia kuvaavan ympäristöselostuksen.

Traficom on osallistunut Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimusneuvotteluihin, jotka käynnistettiin seitsemän suurimman kaupunkiseudun kanssa vuonna 2023 ja saatiin päätökseen syyskuussa 2024. MAL-sopimuksissa valtio olisi sitoutumassa kaupunkiseutujen saavutettavuutta ja kestävää liikkumista edistäviin hankkeisiin yli 570 miljoonan euron rahoituksella.

Tavoite 13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.

Traficom on vahvasti mukana uusien ja puhtaampien käyttövoimien edistämisessä kaikissa liikennemuodoissa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Tämä työ tukee paitsi kestävää talouskasvua (tavoite 8) myös ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Hallitus jatkaa arjen kustannuksia lisäämättömiä toimia liikenteen päästöjen vähentämiseksi, kuten käyttövoimamuutoksen helpottamista erityisesti raskaassa liikenteessä. Hankintatukien hakeminen on mahdollistettu myös vetyajoneuvoille kaasu- ja sähköajoneuvojen ohella. Lisäksi valmistellaan fossiilisia polttoaineita korvaavien vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraohjelma, joka sisältää infraa ja ajoneuvokantaa koskevat tavoitteet sekä niiden saavuttamiseen tarvittavat toimet (alatavoite 13.2). Traficom vaikuttaa myös yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa merenkulun kasvihuonekaasupäästöjen (KHK) vähentämiseksi Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä (IMO), joka on asettanut tavoitteeksi hiilettömän merenkulun noin vuonna 2050. Myös EU-tasolla Traficom vaikuttaa yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa EU:n meriliikenteen KHK-päästöjen vähentämisen liittyvän lainsäädännön kehittämiseen.

Traficom myöntää hankintatukia sähkö-, vety- ja kaasukäyttöisille kuorma- ja pakettiautojen hankintaan, sekä muuntotukia henkilöautojen muuntamiseen kaasulla tai korkeaseosetanolilla toimiviksi. Traficomista on voinut joulukuusta 2020 alkaen hakea tukea kaasukäyttöisten kuorma-autojen hankintoihin ja vuoden 2022 alusta alkaen sähkökäyttöisten kuorma-autojen hankintoihin. Vuoden 2022 alusta on voinut hakea hankintatukea myös kaasu- ja sähkökäyttöisen pakettiautojen hankintaan. Vuoden 2023 alusta tukea on voinut saada myös vetykäyttöisen paketti- ja kuorma-auton hankintaan. Kuorma-autojen tukiin oli vuosille 2022–2024 varattu yhteensä 6 miljoonaa euroa, joka varattiin täyteen 29.8.2024. Myös pakettiautojen tukiin oli vuosille 2022-2024 varattu yhteensä 6 miljoonaa euroa, jota on vielä haettavissa 31.12.2024 asti.

Traficom on osallistunut aktiivisesti Liikenne- ja viestintäministeriön koordinoiman, vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraohjelman valmisteluun, joka kattaa kaikki liikennemuodot (Kansallinen liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraohjelma, julkaistu 13.11.2024).

Traficom on koordinoinut yhdessä MAL-verkoston kanssa VAIHTO-hanketta, jossa etsitään parhaita käytäntöjä siitä, miten vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraa tieliikenteen osalta voidaan edistää kunnissa ja kaupungeissa. VAIHTO-hankeen loppuraportti valmistuu marraskuun lopussa 2024.

Vuoden 2024 alussa käynnistyi Ilmastoratkaisujen vauhdittaja (ACE) -hanke, jonka suunnitteluun ja rahoituksen hakuprosessiin Traficom on osallistunut jo kahden vuoden ajan. ACE-hanke on sektorit ylittävä kansallinen, yli 50 toimijan 7-vuotinen yhteistyöhanke, jonka 20 miljoonan euron budjetin päärahoittaja on Euroopan unionin LIFE-ohjelma. Hanke edesauttaa Suomea EU:n ilmastovelvoitteiden saavuttamisessa taakanjakosektorilla ja tukee keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) toimeenpanoa erityisesti vaikeaksi tunnistetuissa päästövähennystoimissa maatalouden, raskaan liikenteen ja työkoneiden, sekä pk-teollisuuden prosessien osa-alueilla. Traficom vetää hankkeen työkokonaisuutta 5, jonka tarkoituksena on tuottaa tutkimustietoa ja tietämystä vaihtoehtoisten käyttövoimien käyttöönoton edistämiseksi raskaassa liikenteessä ja auttaa esim. kaluston omistajia, kuljetuspalvelujen tarjoajia, rahdinantajia ja energiayhtiöitä arvioimaan, mitkä vähähiiliset ratkaisut sopivat niille parhaiten. Naantalissa on vuoden 2024 aikana aloittanut toimintansa hankkeen kokeilukohde, jossa näytetään, miten lataus- ja tankkausinfrastruktuuri ja toiminnot voidaan toteuttaa kustannustehokkaasti vähäpäästöisen kuorma-autokannan kanssa. Vuonna 2025 on tarkoitus käynnistää sähkörekkakokeilu arktisissa olosuhteissa Kemissä.

Tavoite 14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä

Virasto tukee selonteossa esitettyä Suomen kantaa tiukempien maailmanlaajuisten päästörajoitusten ja aluksilla syntyvän jätteen käsittelyn parantamista koskevien tavoitteiden edistämiseksi Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä (IMO).

Traficom toteuttaa kestävän kehityksen alatavoitetta 14.1 osallistumalla toimiin, joilla vähennetään merenkulun ympäristövaikutuksia. Traficom tukee liikenne- ja viestintäministeriötä asianmukaisen lainsäädännön valmistelussa ja käsittelyssä, kuten merenkulun ympäristönsuojelulain päivityksessä, jossa kielletään alusten rikkipesurivesien ja harmaiden vesien päästäminen mereen Suomen aluevesillä sekä tarkennetaan käsiteltyjä käymäläjätevesiä koskevia päästörajoituksia. Traficom osallistuu myös kansainväliseen yhteistyöhön foorumeilla kuten IMO ja Itämeren suojelukomissio (HELCOM), edistäen päästöjen vähentämistä ja ympäristönsuojelutoimia yhdessä muiden Itämeren valtioiden kanssa.

Selonteossa todetaan Suomen osallistuvan aktiivisesti YK-maiden neuvotteluihin muovin aiheuttaman saastumisen lopettamiseksi, mukaan lukien meriympäristössä, ja tähtää kansainvälisen muovisopimuksen hyväksymiseen vuoteen 2025 mennessä osana korkean kunnianhimon koalitiota. Traficom tukee alatavoitetta 14.c osallistumalla IMOn Pollution Prevention and Response -alakomiteassa (PPR) muovipellettien merikuljetusten turvallisuuden parantamiseen. Lisäksi virasto on tehnyt yhteistyötä ympäristöministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön kanssa EU:n komission asetusehdotuksen valmistelussa muovipellettihävikin ehkäisemiseksi.

Samanaikaisesti IMOssa on käynnistymässä merenkulusta ja kalastustoiminnasta aiheutuvan merten muoviroskaantumisen ehkäisemistä koskevan työohjelman arviointi ja päivitys. Osana tätä työtä pyritään sisällyttämään muovipellettien kuljettaminen rahtikonteissa pakollisen sääntelyn piiriin ympäristöonnettomuuksien ehkäisemiseksi konttien putoamisesta johtuen.

Traficom on osallistunut aktiivisesti myös vedenalaisen melun sääntelyn kehittämiseen. IMOn meriympäristökomitea MEPC hyväksyi vuonna 2023 päivitetyn vedenalaisen melun ohjeistuksen, jonka koeaika on parhaillaan käynnissä. Koeajan tarkoituksena on kerätä tietoa vedenalaisen melun ohjeistuksen käytännön soveltamisesta ja se päättyy vuonna 2026 tai 2028. Traficom on edistänyt vedenalaisen melun ohjeistuksen kansallista käyttöönottoa muun muassa syyskuussa 2024 järjestetyssä sidosryhmille suunnatussa työpajassa.

Selonteon mukaisesti, Traficom on mukana IMOn GreenVoyage2050-projektissa, jota se rahoittaa yhdessä ulkoministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Projektin tavoitteena on tukea Karibian alueen pienten ja kehittyvien saarivaltioiden (SIDS) sekä vähiten kehittyneiden maiden (LDC) hallintoja ja satamia kansallisten toimenpideohjelmien kehittämisessä sekä merenkulun energiasiirtymää tukevan lainsäädännön vauhdittamisessa.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom) 25.11.2024. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa sähköisiä allekirjoituksia tukevalla lukijaohjelmalla tai Traficomin kirjaamosta.

Pentinsaari Pietari
Ylijohtaja

Mittler Cea
Lakimies